

Buurtprofiel **Pannekoek**

Een beeld van de zone Pannekoek te Curaçao

Buurtprofiel Pannekoek

Anno 2011

Een beeld van de zone Pannekoek te Curaçao 2011

MINISTERIE VAN
**SOCIALE ONTWIKKELING, ARBEID
EN WELZIJN**

Voorwoord:

Het buurtprofiel Pannekoek heeft tot doel inzicht te bieden in het ontstaan van de wijk Pannekoek, de huidige situatie en de ontwikkelingen in de Zone Pannekoek. Met de realisatie van dit buurtprofiel wil het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn zijn bijdrage leveren aan een geïntegreerde wijkaanpak voor Curaçao. Dit door kennis over de wijken te genereren en te ontsluiten en deze op een zodanige wijze te presenteren dat betrokkenen in de wijk de daadwerkelijke behoefte van de wijk kennen en op basis hiervan gerichte acties kunnen ondernemen m.b.t. wijkverbetering, wijkontwikkeling en wijkbehoud.

De buurtprofielen hebben als ondertitel meegekregen:

Si mi sa mi pasado i mi presente mi por skohe mi futuro!

Door het verleden te kennen en het heden in kaart te brengen kunnen we onze toekomst gericht bepalen.

Wij hopen dat een ieder die geïnteresseerd is in deze zone baat zal hebben bij dit buurtprofiel.

Inhoudsopgave:

Inleiding

1. **Geografische positionering**
2. **Historische ontwikkeling**
3. **Demografische kenmerken**
 - 3.1. Aantal inwoners
 - 3.2. Leeftijdsopbouw
 - 3.3. Man-vrouw verdeling
 - 3.4. Land van oorsprong bewoners
 - 3.5. Religie
4. **Sociaal economische kenmerken**
 - 4.1. Samenstelling huishoudens
 - 4.2. Inkomensverdeling
 - 4.3. Opleidingsniveau
 - 4.4. Arbeidsparticipatie
 - 4.5. Tienermoederschap
5. **Sociale participatie**
 - 5.1. Deelname aan sport
 - 5.2. Uitgangsleven
 - 5.3. Deelname aan vrijwilligerswerk
 - 5.4. Vrije tijdsbesteding/hobby's
 - 5.5. Schoolparticipatie
6. **Leefbaarheid**
 - 6.1. Leefklimaat
 - 6.2. Sociaal kapitaal
 - 6.3. Huisvesting
 - 6.4. Infrastructuur
 - 6.5. Transport
 - 6.6. Veiligheid in Pannekoek
 - 6.7. Gezondheid in de Wijk
7. **Sociale kaart**
 - 7.1. Voorzieningen / Faciliteiten

-
8. **Wijkontwikkeling**
- 8.1. Stand van zaken
 - 8.2. Wensen en behoeften
 - 8.3. Profiel zone Pannekoek

Inleiding:

Het buurtprofiel is een initiatief van het voormalig overheidsdienst Sociaal Kennis Centrum. Het project is gestart als kwalitatief deelonderzoek van de buurtmonitor. Al tijdens de informatiebijeenkomsten met de wijkvertegenwoordigers is de noodzaak gebleken om een totaalbeeld van de wijk vast te leggen in een wijk- c.q. buurtprofiel. In een dergelijk buurtprofiel worden de objectieve en subjectieve data naast elkaar gezet en met elkaar in verbinding gebracht. Het gaat er dan met name om, te kijken naar bepaalde opvallende ontwikkelingen in de wijken en het verhaal dat hierachter steekt, verteld door de mensen zelf.

Het buurtprofiel biedt ook andere voordelen; een optimaal inzicht in de wijkstructuur draagt immers bij tot gerichte actie en uiteindelijk tot een daling van de armoede in de wijken. Het gaat hierbij om het vaststellen van de werkelijke behoefte in de wijk. Het project beoogt dan ook om samen met de wijk op basis van een brede bevraging de behoeften en problemen in kaart te brengen en gezamenlijk oplossingen te formuleren. Hier kunnen dan naast de sterke en zwakke punten duidelijke doelstellingen uit voort komen die dienen als een substantiële bijdrage aan wijkgerichte integrale aanpak.

Om tot een buurtprofiel van zone Pannekoek te komen is gestart met onderzoek middels een ongestructureerde vragenlijst en is gesproken met een selectief aantal bewoners van de wijk. De wijk is tijdens de “desk research” fase verder via literatuuronderzoek beschreven. Hierbij is gebruik gemaakt van de informatie uit de armoede onderzoeken van Reda Sosial, onderzoeken van CBS waaronder de census en meerdere andere beschikbare literatuur. Waar nodig en beschikbaar zijn deze gegevens aangevuld met gegevens van de wijkbemiddelaars.

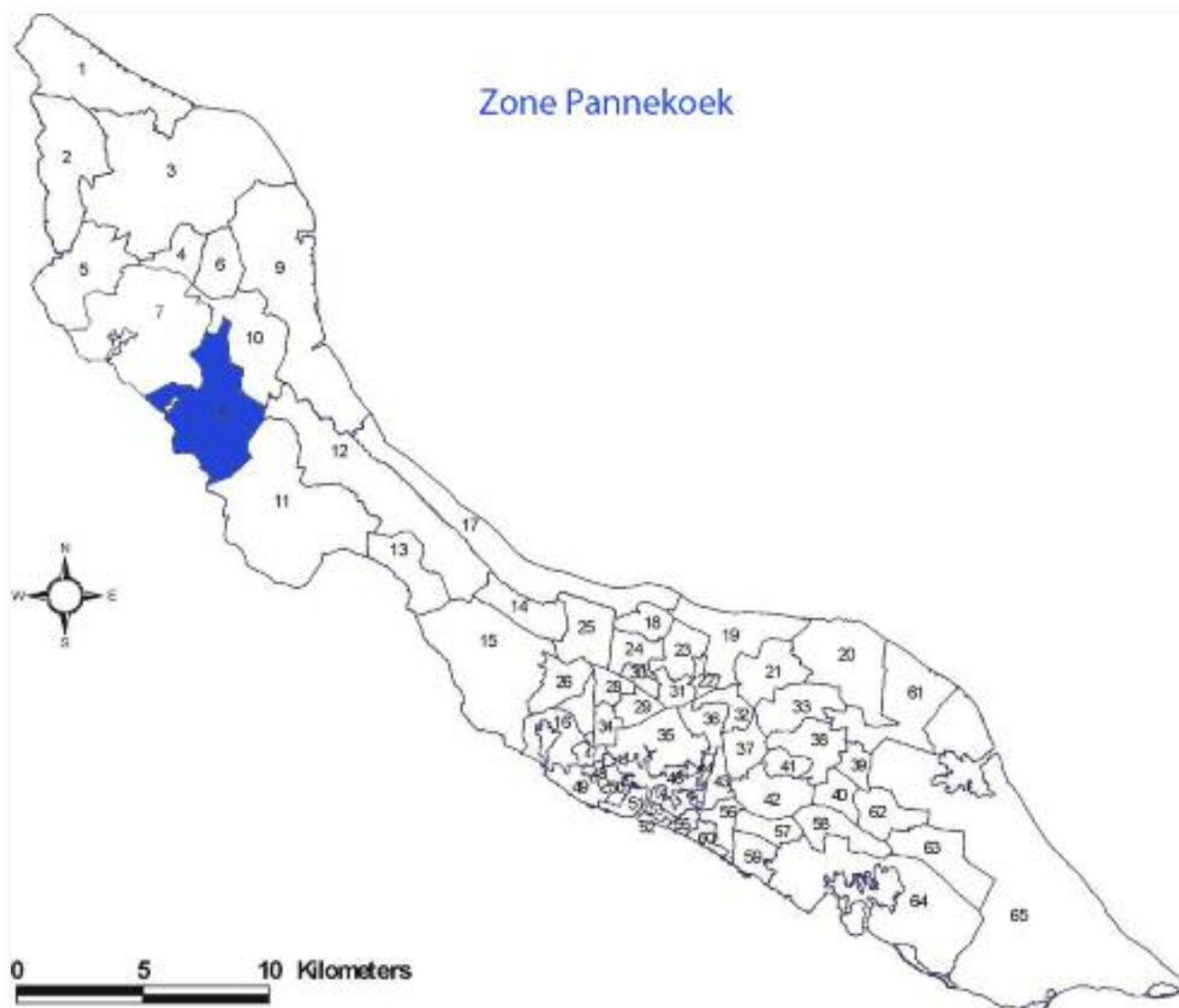

1. Geografische positionering van de zone Pannekoek

Buurt: Pannekoek

Zone: o8

Code: 2004

Deze Zone omvat: **Pannekoek** (plantation), San Juan (plantation), Cas Abou bij Porto Marie (plantation).

2. Historische Ontwikkeling van de Zone Pannekoek

Het ontwikkelingsproces van Bándabou als totaliteit is in feite bepaald door dezelfde geschiedkundige achtergronden en vertoont hierdoor vergaande gelijkenissen op zowel sociaal-cultureel/educatief, socio-economisch als religieus gebied; meestal zelfs van identieke aard. De achtergronden die de eerste fase van deze ontwikkeling hebben bepaald, is het plantagebedrijf en de hieraan verbonden slavenmaatschappij gedurende de 17de, 18de en 19de eeuw op Curaçao. Deze plantages vormden namelijk de eerste woonkernen op Bándabou, die later respectievelijk tot dorpen, wijken en zones zouden uitgroeien. In de tweede helft van de 19de eeuw begon het plantagebedrijf echter langzaam maar zeker te verdwijnen.

Een tweede hoofdfactor bij deze ontwikkeling, is de geïsoleerde realiteit waarin dit deel van het Eiland heeft bestaan in de loop der tijden. Deze isolatie werd niet alleen bepaald door de afgelegen situatie van Bándabou, doch vooral ook omdat Bándabou geen aantrekkelijke mogelijkheden bood voor initiatieven op industrieel gebied of de ontplooiing van andere vormen van succesvolle economische activiteiten. Feit is dat zeker tot de vijftiger jaren alle initiatieven op genoemde gebieden in Bándabou mislukt zijn. Ook mede hierdoor liet de interesse van Overheidszijde veel te wensen over. Men beperkte zich tot het verlichten van de meest urgente noden van het volk, zoals het laten graven van waterputten voor mens en vee; de zogeheten landsputten of pos di gobièrnu¹.

Landschap met vee in Pannekoek

¹(voetnoot: Koloniaal Verslag 1916-III. Curacao. Punt J. blz. 4)

De eerste daadwerkelijke acties die de eerste fase van het sociaal-culturele ontwikkelingsproces in Bándabou op gang brachten, kwamen dan ook uit een andere hoek. Met name van de kant van de katholieke kerk. De bijdrage van de katholieke kerk hierbij is uiterst waardevol en meervoudig. Het manifesteerde zich op onderwijs- gebied vóór en na de afschaffing van de slavernij en heeft de basis gelegd voor de vorming van de eerste woonkernen buiten de plantages in Bándabou. Naarnaast heeft de kerk in vroegere dagen als een uiterst belangrijk trefcentrum en contact met de rest van het Eiland, voor de inwoners van Bándabou gefungeerd.

Bándabou begon langzaam uit haar geïsoleerde situatie te geraken met de intrede van het gemotoriseerde voertuig in de jaren '30 van de vorige eeuw. In dezelfde tijd groeide de interesse bij de bewoners van Bándabou om deel te gaan nemen aan de nieuwe ontwikkelingen op industrieel en handelsgebied in de Staddistricten. Men begon weg te trekken uit de eigen regio. Anderen gingen o.a. in de olie- en de bauxietindustrie bij de Mijnmaatschappij te Santa Barbara, de handel en later bij de Overheid werken. Zij bleven echter op Bándabou wonen. Het politieke bewustwordingsproces dat in de jaren '40 Curaçao in zijn greep kreeg, had o.a. tot gevolg dat de Overheid Bándabou als het ware (her)ontdekte. De weg was open voor Bándabou om deel te gaan nemen aan de ontwikkelingen binnen de Curaçaose gemeenschap als totaliteit.

Naar later zal blijken hebben de zones van Bándabou echter -vergeleken met zones uit andere districten- op de een of andere manier nooit op de complete aandacht van Overheidszijde kunnen rekenen. Dit komt duidelijk tot uiting in de daar momenteel heersende socio-economische en sociaal-culturele noden. Op sociaal-cultureel gebied bijvoorbeeld moet Bándabou het hebben van de eigen initiatieven. Daar waar dit initiatief uitblijft, gebeurt praktisch niets op het betrokken gebied, uitzonderingen daar gelaten. De reden hiervan is o.a. het ontbreken van de benodigde faciliteiten, doch ook een door langdurige en continue frustratie gegroeide vorm van traditioneel conformisme en anti-proactiviteit.

Een derde omstandigheid die van substantieel belang is geweest voor de ontwikkeling van de verschillende zones van Bándabou, is hun geografische ligging gecombineerd met initiatieven van anderen. Barber bijvoorbeeld ligt op een kruising van hoofdwegen en heeft zich waarschijnlijk hierdoor tot het centrum van Bándabou ontwikkeld. Van essentieel belang hierbij zijn de activiteiten van de Katholieke Kerk in Barber -hierbij dient in het bijzonder Mgr. Nieuwindt genoemd te worden- in het verleden.

Een ander voorbeeld is de zone/wijk Tera Kòra die aan de hoofdweg ligt en waar de Overheid een groot volkswoningproject heeft gerealiseerd. Ook de ligging aan zee is van betekenis gebleken toen projectontwikkelaars in de tweede helft van de vorige eeuw, Bándabou ontdekten als ideale plaats voor het bouwen van Ressorts. De kleine ontwikkelingsverschillen op bepaalde gebieden tussen de verschillende wijken/zones van Bándabou, zijn door deze factoren bepaald.

Het ontstaan van de zone Pannekoek

Voor het ontstaan van de zone Pannekoek zijn een drietal plantages belangrijk, te weten plantage Pannekoek, plantage Cas Abou en plantage San Juan.

De naam Pannekoek is afkomstig van Gerrit Pannekoek, die in het begin van de 18de eeuw plantage Pannekoek, ook wel Kleine Kloof genaamd, stichtte. Men deed aan gemengde landbouw en veeteelt. In 1913 werd de plantage door de Overheid aangekocht en verdeeld in stukken van 2 ha om die te verpachten aan geïnteresseerden. De bedoeling was om de ex-slaven en hun nakomelingen aan een stukje grond te helpen waarop zij een huisje konden bouwen en aan landbouw/veeteelt konden doen als middel van bestaan.

Sinds 1967 wordt landhuis Pannekoek geëxploiteerd door de Stichting Jeugdcentrale Curaçao als kampeercentrum en andere vormen van sociaal-culturele activiteiten voor jeugdorganisaties.

Landhuis Pannekoek achter een grote boom

Plantage Cas Abao, ook wel Engelenberg of Zegening genaamd, is vóór 1696 gesticht. Ook hier was sprake van gemengde landbouw en veeteelt, terwijl gedurende een periode ook aan zoutwinning werd gedaan. Feit is dat op de meeste plantages die aan de zuidkust lagen, zout één van de producten vormde.

Tussen 1980 en 1991 was de plantage en het landhuis in handen van een projectontwikkelaar. Een grote betonnen constructie bij de ingang van het landgoed herinnert hieraan. In 1991 werd de totaliteit echter aangekocht door het Algemeen Pensioenfonds Nederlandse Antillen.

Plantage San Juan of Sint Jan werd rond 1662 gesticht door de toenmalige Directeur (gouverneur) Matthias Beck en is hiermee één van de eerste plantages op Curaçao. San Juan was één van de beste en meest producerende plantages. Er werd o.a. maïs, suikerriet, katoen, en indigo verbouwd, terwijl er een grote gemengde veestapel werd gehouden. Omstreeks 1835 werden met minder succes ook zoutpannen aangelegd, terwijl in de eerste helft van de 20ste eeuw een leguanenkwekerij was op de plantage.

Noemenswaardig is het feit dat in landhuis San Juan een uit de slaventijd daterend boekje wordt bewaard met huismiddelen voor de genezing van veeziekten en een boekje met informatie over een kleine kamer aan het westelijke gedeelte van het landhuis waar de slavenvrouwen hun kinderen baarden.

Evenals in de rest van Bándabou, ontstonden ook in zone Pannekoek de eerste huizen al vóór 1900. Dit op stukken eigendomsgronden die na de afschaffing van de slavernij door de plantage-eigenaars cadeau waren gegeven aan ex-slaven en andere personen die hem op speciale wijze hadden gediend. De andere ex-slaven bleven voorlopig in hutjes op de plantages wonen. De grote uittocht begon pas na 1920 toen op Bándabou erfpachtgronden beschikbaar werden.

Uiteraard is de Katholieke Kerk ook in de zone Pannekoek van grote betekenis geweest voor de eerste fase van de sociaal-culturele ontwikkeling. Aangezien Pannekoek zelf nooit een kerkgebouw heeft gehad, vormde de nabij gelegen kerk van Soto het centrum van de hiermee verband houdende sociaal-culturele activiteiten. Ouden van dagen in Soto kunnen zich nog vele anekdotes hiervan herinneren.

Ligging van de zone Pannekoek

De zone Pannekoek ligt op een afstand van ongeveer 23 km ten noordwesten van Willemstad en is gelegen aan beide kanten van de lange weg die van Krakeel naar Soto gaat. Aan de rechterkant van deze weg ligt direct na Krakeel de wijk Fontein (nieuwbouwproject). Na Fontein, in westelijke richting, volgt Colonia die op een gegeven ogenblik in de wijk Pannekoek overgaat. Pannekoek loopt verder tot ongeveer 500 m vóór het voetbalveld van Soto. Verder zijn er een tweetal wegen die vanaf de wijk Pannekoek respectievelijk in de richting van Ascencion en Dokterstuin gaan. Het eerste stuk aan de linkerkant van beide wegen behoren ook tot de wijk Pannekoek. Aan de linkerkant van de weg liggen respectievelijk de wijken Cas Abou en San Juan. Cas Abou begint ongeveer bij de grote betonnen toegangspoort van de gelijknamige plantage en gaat op een gegeven ogenblik over in de wijk San Juan, die even vóór landhuis Pannekoek, dat aan de overkant ligt, eindigt.

Middel van Bestaan

Bándabou en uiteraard ook Pannekoek kende sinds de afschaffing van de slavernij (1863) tot ongeveer het einde van het eerste kwartaal van de 20ste eeuw geen andere vormen van levensonderhoud dan landbouw, veeteelt en visserij. Aangezien het overgrote deel van de ex-slaven geen akkerland hadden, ontstond het zogeheten 'paga tera-systeem'. Hierbij kregen de ex-slaven een stuk grond van de plantage-eigenaar in bruikleen, terwijl zij als tegenprestatie een aantal diensten moesten verlenen ten behoeve van de grondeigenaar. Toen na de jaren '20 van de vorige eeuw het verkrijgen van een stuk erfpachtgrond mogelijk

werd, begon het 'paga tera-systeem' langzaam te verdwijnen. Opvallend is dat tot rond de jaren '50, dit systeem nog voorkwam op een aantal vroegere plantages, zoals o.a.: Plantage Wacao (eigenaar Chimi di Wacao) en Plantage Knip (eigenaar Richard Muskus). Verschillende informanten in Bándabou wisten te vertellen dat hun vader als 'paga tera-arbeider' heeft gewerkt. Een aantal is zelfs met vader gaan werken op het terrein van Chimi en Shon Cha Muskus.

De streekeconomie van Bándabou kende verder andere arbeidsvormen zoals: am bachten, hoedenvlechterij, het plukken van dividivipeulen, het snijden van aloë en branden van houtskool. Voor Pannekoek gold ook het winnen van zout in de zoutpannen. Volledigheidshalve de opmerking dat de visserij steeds van substantieel belang is geweest voor de economie van de zone Pannekoek vanwege haar ligging dicht bij de zee. Tot op heden hebben verschillende mensen in de zone een boot.

Boot op erf in Pannekoek

Op zoek naar een beter bestaan trok een aantal mannen in het eerste kwartaal van de 20ste eeuw naar landen als Santo Domingo, Suriname, Cuba en Panama. Het meest bekende is de trek naar Cuba om daar in de suikerrietvelden te gaan werken. In de tweede helft van dezelfde eeuw begon de trek naar de stad om daar in de opgang gekomen fosfaatindustrie, olie-industrie en handel te gaan werken. Op latere datum volgde het werken bij de Overheid.

3. Demografische kenmerken

3.1. Aantal inwoners

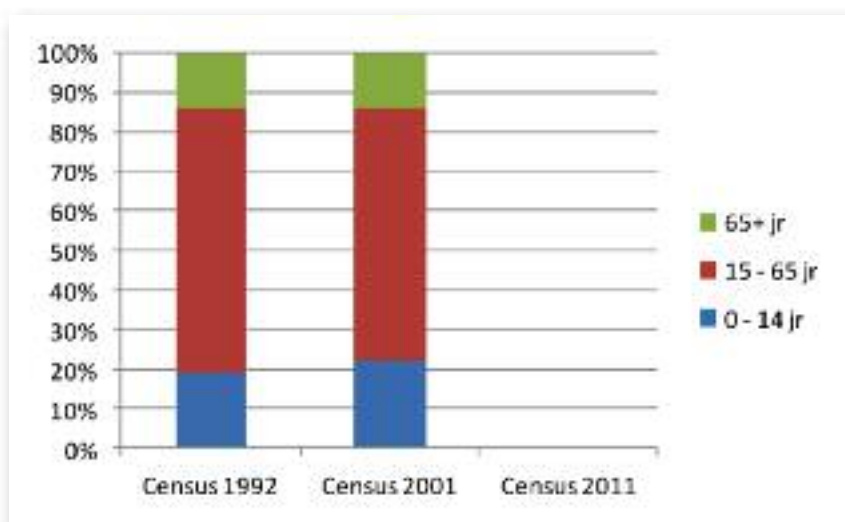
Gedurende de periode 1992 – 2001 is de bevolking in de zone Pannekoek van 357 tot 308 gedaald. Dit betekent een daling van 13,7%. In dit kader was de bevolkingsdichtheid 25 en 22 voor respectievelijk 1992 en 2001.

Percentagegewijs is dit een substantiële daling vergeleken met bijvoorbeeld 9,3% voor de totale bevolking van Curaçao gedurende dezelfde periode. Gezien de kleinschaligheid van het inwonerstal is het effect hiervan groter dan in eerste instantie lijkt. Door genoemde teruggang in bevolkingstal hebben een Snèk en een kleine bakkerij bij het San Juan Centrum hun deuren moeten sluiten, hetgeen uiteraard een vermindering van facilitaire mogelijkheden in de zone inhoudt.

3.2. Leeftijdsopbouw

Curaçao kent al enkele jaren een proces waarbij het aandeel van personen jonger dan 15 jaar aan het afnemen is (“ontgroening”) en daartegenover een proces waarbij het aandeel van personen van 65 jaar en ouder aan het toenemen is (“vergrijzing”). Opvallend is dat in het geheel niet geldt voor de zone Pannekoek. Het aandeel jongeren tussen 1992 en 2001 is namelijk juist gestegen van 19% tot 22%. Dit terwijl het aandeel personen van 65+ gelijk is gebleven, namelijk 14%. Een merkwaardige ontwikkeling.

Leeftijdsverdeling in Pannekoek

Relatieve leeftijdsverdeling Pannekoek in vergelijking tot Curaçao

		Census	Census
		1992	2001
0 – 14 jr	Pannekoek	19,0%	22,0%
	Curaçao	25,9%	23,6%
16 – 65 jr	Pannekoek	67,0%	64,0%
	Curaçao	67,2%	62,7%
65 + jr	Pannekoek	14,0%	14,0%
	Curaçao	8,1%	10,8%

3.3. Man –vrouwverdeling

Het vrouwenoverschot op Curaçao is een bekend fenomeen dat bovendien steeds sterker wordt. De sekseratio voor Curaçao is in de volkstelling van 2001 gemeten op 116 vrouwen voor elke 100 mannen. In 1992 was het 111. In de buurtmonitor van 2007 is de sekseratio voor de 12 bestudeerde wijken samen bijna 120.

In (zeer) lichte mate geldt deze realiteit ook voor de zone Pannekoek. De sekseratio van Pannekoek groeide tussen 1992 en 2001 namelijk met slechts 3 punten, van respectievelijk 101 naar 104. Uit genoemde cijfers blijkt ook dat de sekseratio voor Pannekoek steeds substantieel onder het landsgemiddelde heeft gelegen.

3.4. Land van oorsprong bewoners

Volgens de volkstellingen van 1992 en 2001 groeide in de zone Pannekoek het percentage allochtone personen (niet op Curaçao geboren) met 3,1% naar een totaal van 7,8%. Hoewel deze groei vrijwel gelijk is aan die voor geheel Curaçao (respectievelijk 12,55% en 15,8%), is het percentage allochtonen in Pannekoek tweemaal kleiner dan het landelijk gemiddelde.

De reden voor deze toch wel opmerkelijke percentagegroei is niet direct te achterhalen. Het heeft waarschijnlijk te maken met de komst van drie Chinese families, die een Snèk, een Toko en een Restaurant in de zone “runnen”. Hierbij dient te worden meegenomen het feit dat een Colombiaanse familie rond 1998 een bakkerij is begonnen, die ondertussen niet meer bestaat. Bovendien merken informanten op dat ooit twee Dominicaanse dames in de wijk woonachtig waren, doch dat zij niet op de hoogte zijn of die er nog zijn. Tijdens het veldonderzoek is tevens opgevallen, dat er in de zone een tweetal nieuwe huizen zijn gebouwd, die door mensen afkomstig van andere zones bewoond worden. Erg belangrijk hierbij is het besef dat op een inwonertal van slechts 308 personen, de percentageschommel uiterst gevoelig is.

Het aantal personen met vertrekplannen in Pannekoek is slechts 1,3%, opmerkelijk laag vergeleken met het percentage van 6,2% voor Curaçao. In de groep van 18-24 jaar is de situatie echter anders. Het percentage hier ligt met 15% namelijk veel hoger. Dit laatste komt

ongeveer overeen met de landelijke trend. Hierbij dient echter wederom de kleinschaligheid van het inwonertal in acht te worden genomen.

3.5. Religie

Ook de zone Pannekoek is gelijk alle andere zones van Bándabou, en trouwens van geheel Curaçao, hoofdzakelijk katholiek. In de periode 1991-2001 is het aantal katholieken in deze zone met 4% tot 88% gestegen. Dit percentage lag duidelijk hoger dan het landelijke gemiddelde van 80,1% in 2001. Noemenswaardig hierbij is het feit dat op landelijk niveau een teruggang van 1,2% te constateren is gedurende de periode 1992-2001, terwijl Pannekoek in dezelfde periode, zoals eerder opgemerkt, een groei van 4% heeft gekend.

Daartegenover is het aandeel onkerkelijken in Pannekoek aanzienlijk gedaald tussen de periode van 1992 tot 2001; namelijk van 5,9% naar 1,9%. Curaçao kende in dezelfde periode een kleine daling van 5,1% naar 4,6%.

De teruggang van het percentage onkerkelijken in de zone Pannekoek heeft met grote waarschijnlijkheid te maken met de activiteiten van nieuwe en kleinere kerk genootschappen, zoals de Adventisten en Jehova Getuigen. Deze laatste religieuze organisatie heeft een klein kerkgebouw genaamd Salon di Reino, in de wijk Pannekoek. Aangezien er in de zone Pannekoek geen katholieke kerk staat, zijn de inwoners van deze zone steeds gewezen geweest op die van Soto.

Salon di Reino van de Jehova Getuigen

4. Sociaal economische en demografische kenmerken

4.1 Samenstelling huishoudens

Het fenomeen éénpersoonshuishoudens (alleenstaanden) op Curaçao lijkt groeiend te zijn. In de volkstelling van 1992 worden 15,7% van de huishoudens als éénpersoons geregistreerd. In 2001 is dit percentage gegroeid naar 20,7%. Voor de 12 bestudeerde wijken in de buurtmonitor van 2007 worden bijna een kwart (23,3%) van alle huishoudens als een éénpersoonshuishouden aangemerkt.

In de zone Pannekoek is het fenomeen van alleenstaanden vrij sterk gegroeid tussen 1992 en 2001, namelijk van 14,7% naar 24,5%. Het percentage is in overeenstemming met de landelijke trend. Het percentage van Pannekoek voor 2001 ligt hierbij zelfs beduidend hoger dan het landelijk gemiddelde, respectievelijk 24,5% tegen 20,7%.

Voor wat betreft het fenomeen van “éénpersoonshuishoudens met kinderen jonger dan 18 jaar” zijn in het geheel geen censusgegevens op zoneniveau beschikbaar. Dit is te betreuren omdat een en ander toch wel een additionele vingerwijzer inhoudt voor wat betreft de socio-economische situatie in de zone. Vreemd genoeg zijn er wel cijfers beschikbaar voor Curaçao, waarbij sprake is van een percentagedaling van 10,5% naar 7,8% tussen 1992 en 2001.

Percentages eenpersoonshuishoudens zonder kinderen

	Census 1992	Census 2001
Pannekoek	14,7%	24,5%
Curaçao	15,7%	20,7%

Percentages eenpersoonshuishoudens met kinderen jonger dan 18 jaar

	Census 1992	Census 2001
Pannekoek	--	--
Curaçao	10,5%	7,8%

Het percentage meergezinshuishoudens is in de periode 1992-2001 gedaald in de zone Pannekoek, van 12,6% in 1992 naar 11,2% in 2001. Curaçao toonde ook een lichte daling 9,6% naar 8,0%.

Het percentage huishoudens met een vrouw als hoofd is tussen 1992 en 2001 licht gedaald in de betrokken zone, namelijk van 32,6% naar 31,6%. Daartegenover toonde Curaçao echter een opvallende groei van 34,7% naar 39,6%.

4.2. Inkomensverdeling

In 2001 was het gemiddelde inkomen voor Curaçao f. 2646,=. Met een gemiddelde van f. 2131,= lag zone Pannekoek f. 515,= onder deze totaliteit. Het geïnfleerde inkomen van Curaçao was f. 2273,= over de periode 1992-2001. Met een totaal van 1747,= bleef zone Pannekoek f. 526,= onder dit gemiddelde. Ook hier is dus een duidelijke discrepantie te constateren.

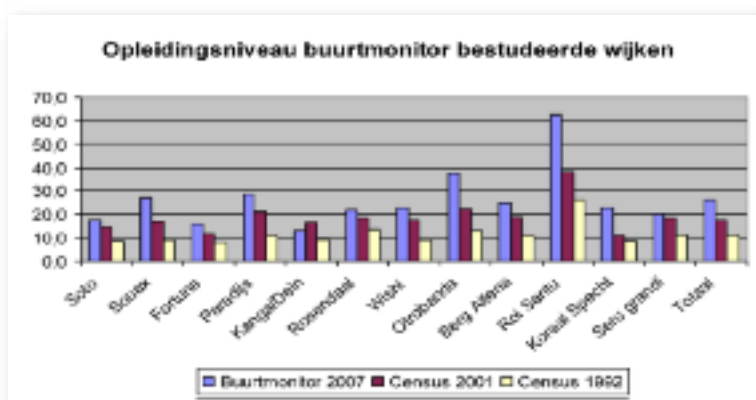
In dezelfde periode blijkt dat Pannekoek ook voor wat betreft het gemiddelde huishoudinkomen lager scoort dan het landelijk gemiddelde. Het huishoudinkomen van Pannekoek kwam in 2001 namelijk op f. 3154 uit tegen een totaal van f. 3701,= voor geheel Curaçao. Dezelfde realiteit herhaalt zich voor wat betreft het geïnfleerde huishoudinkomen. Namelijk een totaal van f. 3076,= voor zone Pannekoek tegen f. 3451,= voor Curaçao.

Over de hele linie is hierbij dus een duidelijke discrepantie te constateren ten nadele van de zone Pannekoek. Immers, zowel het gemiddelde inkomen per werkende als het gemiddelde huishoudinkomen, blijven substantieel onder die van Curaçao.

4.3 Opleidingsniveau

Het opleidingsniveau (d.i. “het aantal mensen met een hogere opleiding voor iedere 100 personen met een gevolgde lage opleiding”) van de mensen op Curaçao stijgt geleidelijk.

Voor Pannekoek kan volgens beschikbare censuscijfers hierbij gesproken worden van een stijging van 6,5% gedurende de periode 1992-2001, lopen de van 12,8% in 1992 naar 19,3% in 2001. Vergeleken met de landelijke gemiddelden van respectievelijk 23,1% en 38,3% is dit echter laag te noemen.

Opleidingsniveau Pannekoek

	Census 1992	Census 2001
Pannekoek	12,8%	19,3%
Totaal Curaçao	23,1%	38,3%

4.4. Arbeidsparticipatie

De 12 in de buurtmonitor bestudeerde aandachtswijken geven voor 2007 een duidelijk lager percentage werkzamen dan voor heel Curaçao. Namelijk 39,8% in de buurtmonitor, terwijl het Arbeidskrachten Onderzoek (AKO) van het CBS eind 2006 een percentage van 49,4% voor heel Curaçao aangeeft.

Het percentage werklozen in de zone Pannekoek was volgens Census van 2001 18,2%. In 1992 was dit 14,4%. Wij constateren hierbij dus een duidelijke stijging van 3,8% gedurende genoemde periode. Vergeleken met het landelijk gemiddelde van 15,8% voor 2001, ligt het percentage werklozen in Pannekoek 2,4% hoger.

De 12 bestudeerde aandachtswijken in de buurtmonitor van 2007 hebben samen ook een hoger werkloosheidspercentage dan dat voor Curaçao, namelijk 19,9%. Het AKO geeft hierbij een totaal van 14,7% voor 2006.

Het werkloosheidspercentage onder de jeugd van 15-24 jaar in Pannekoek bedroeg 30,3% in 1992 tegen 32,7% voor Curaçao. Censuscijfers voor 2001 zijn niet beschikbaar. Cijfers van Census 2001 geven in ieder geval aan dat het percentage langdurig werklozen in Pannekoek lager lag dan het Curaçaose percentage met respectievelijk 37,5% en 49,1%.

Tegenover het landelijk gemiddelde van 182 voor wat betreft de economische afhankelijkheid in 2001, scoort Pannekoek met een totaal van 185. Gedurende de periode van 1992 tot 2001 is er een duidelijke stijging van het aandeel van de economisch afhankelijken in Pannekoek te constateren: 161 tegenover 185. In dit kader dient de economische afhankelijkheids situatie in Pannekoek zeker als aandachtgebied beschouwd te worden.

4.5. Tienermoederschap

Er zijn geen censuscijfers betreffende het tienermoederschap in zone Pannekoek beschikbaar voor wat betreft 1992 en 2001. Trouwens, van de twaalf zones van Bándabou zijn gegevens van slechts zeven zones beschikbaar voor 2001. Het gemiddelde van het percentage van deze zeven zones geeft een totaal van 9,1%. Dit percentage ligt hoger dan het landsgemiddelde van 7,3%. Het laagste percentage tienermoeders in Bándabou is 4,1%. Uitgaande van het voorgaande kan voorzichtig gesteld worden dat het percentage tienermoeders in de zone Pannekoek ergens tussen de 9,1% en 4,1% ligt. Feit is dat er een duidelijke toename van dit sociaal-culturele verschijnsel te constateren is in Bándabou tussen 1992 en 2001. Informanten in Pannekoek zijn echter van mening dat dit verschijnsel niet veel voorkomt in hun zone. In ieder geval is het niet erg zichtbaar.

5. Sociale participatie in de zone Pannekoek

De maatschappelijke participatie is één van de thema's die in de buurtmonitor gebruikt wordt om het leven in de wijken te meten. Hierbij gaat het om deelname aan sport, uitgaansleven, vrijwilligerswerk, vrijetijdsactiviteiten en hobby's. In de buurtmonitor 2007 zijn de resultaten gepresenteerd voor wat betreft de mate waarin mensen in de bestudeerde wijken kunnen participeren aan het sociale leven. Er is gemeten in hoeverre de mensen in die wijken kunnen deelnemen aan sport en recreatie, aan het uitgaansleven, aan vrijwilligerswerk en ten slotte ook de schoolparticipatie.

Uit de Census is hierover geen informatie te verkrijgen. Uit de informatie bijeenkomsten is gebleken dat dit aspect heel moeilijk meetbaar is, en dat niet alle activiteiten wijkgebonden zijn.

5.1. Deelname aan sport

Uit de buurtmonitor van 2007 blijkt dat het percentage van mensen van 4 jaar en ouder in de 12 bestudeerde wijken in de buurtmonitor die aangeven minstens 1 keer per week te sporten, 19,4% is. Dit percentage ligt zeker hoger dan dat van Pannekoek, hetgeen duidelijk blijkt uit de antwoorden op vragen hierover in de wijk. Uit gesprekken is namelijk gebleken dat er vrijwel niet gesport wordt. Als reden wordt aangegeven dat er geen enkele vorm van sportfaciliteiten beschikbaar is in de zone. Een enkeling in de jong erenklasse voetbalt occasionaal spontaan mee met andere jongeren uit de regio op het voetbalveld van Soto, die een van de best onderhouden sportvelden van Bándabou is.

Het voetbalveld van Soto

Een klein pluspunt hierbij vormt de schoolsport. Kolegio Don Sarto in Soto, waar de meeste kinderen van Pannekoek naar school gaan, heeft bijvoorbeeld een tweetal voetbalteams. In deze twee teams spelen ook kinderen van Pannekoek mee. In het nieuwe schooljaar is men bovendien begonnen met bewegingsleer (gymnastiek) op deze school,

verzorgd door een vertegenwoordiger van Sedreko.

Behalve voetbal worden er geen andere vormen van sport beoefend in Pannekoek; met uitzondering dan van occasioneel zwemmen. De dichtstbijzijnde baai 'Playa Langu' in plantage San Juan, is momenteel het meest in trek. Bij de San Juan Center wordt occasioneel ook spontaan domino gespeeld door volwassenen.

Een voordeel hierbij is het feit dat in zone Pannekoek, meer dan in de zones van de stads-districten, gelopen wordt door vooral kinderen en jongeren: naar school, boodschappen doen of naar familieleden, kennissen en vrienden. Uiteraard wordt ook, evenals in de rest van Bándabou, in Pannekoek gejaagd. Het feit dat Pannekoek dicht bij zee ligt, wordt ook veel gevist.

Volledigheidshalve de opmerking dat vrouwen, vooral in de buitendistricten het minst aan hun trekken komen op sportgebied. Dit geldt zeker ook voor Pannekoek. Van de 16 ondervraagde vrouwelijke informanten doet namelijk geen van allen aan enige vorm van sport, terwijl naar hun mening niemand in hun omgeving dat doet.

5.2. Deelname aan uitgaansleven

Mensen in de aandachtswijken die bestudeerd zijn in de buurtmonitor van 2007 geven voor bijna 59% aan dat zij minstens 1 keer per maand uit gaan. Op basis van onderzoekgegevens in de meeste zones van Bándabou kan geconcludeerd worden dat dit percentage hier lager ligt. Hiervoor kan een aantal algemene redenen worden genoemd, zoals: Het ontbreken van elke vorm van uitgaansmogelijkheden in de eigen zone en regio, financiële redenen, transportcomplicaties in de late avond en toename van de criminaliteit.

Deze realiteit heeft uiteraard zijn gevolgen en frustraties. Jongeren en ouderen vóór een snack/toko of onder een boom op Bándabou, herhalen bijvoorbeeld steeds de volgende opmerking: "Er is hier absoluut niets te doen. Daarom raken wij allemaal aan de drank. Vroeger werd er in Westpunt, Wacao, Leliënberg en Rust en Pad Comeback- en Ka'i Orgelfeesten georganiseerd, maar ook dit gebeurt niet meer"

In feite gebeurt er niets op sociaal-cultureel gebied in de zone Pannekoek. Een duidelijk gefrustreerde informant is van mening dat een 'Dia di Pannekoek' op het erf van landhuis Pannekoek, een goed idee zou zijn. De grote vraag is: Wie moet hierbij het initiatief nemen?

Verder zijn de Toko Pannekoek en de San Juan Snack, beide beheerd door Chinezen, de enige sociale ontmoetingsplaatsen in zone Pannekoek. Uiteraard dient hierbij ook de 'onder de boomtraditie' genoemd te worden.

De San Juan Center met dominotafels en banken op achtergrond

5.3. Deelname aan vrijwilligerswerk

In Pannekoek komt vrijwel geen enkele vorm van vrijwilligerswerk voor. Dit ligt voor de hand omdat er geen sociaal-culturele of sportorganisaties in de zone bestaan, die in feite de basis hiervoor vormen. Deze realiteit heeft uiteraard ook te maken met het feit dat in de Zone elke vorm van infrastructuur op het betrokken gebied ontbreekt. Bij de Plataforma Bándabou is ook geen enkele organisatie uit Pannekoek ingeschreven.

5.4. Vrijtijdsactiviteiten en hobby's

Vrijtijdsbesteding omvat zowel sport als culturele activiteiten en andere vormen van activiteiten die men in zijn vrije tijd doet en die van ontspannende aard zijn. Zoals de meeste zones in Bándabou, zijn de meest voorkomende vormen van vrijetijdsbesteding en hobby's in Pannekoek: Het luisteren naar muziek, dansen, kijken naar de televisie, luisteren naar de radio, occasioneel, vissen, zwemmen, jagen, bezoeken snack en dominospelen, handvaardigheid en eventueel ook lezen. Volledigheidshalve de opmerking dat ook in Pannekoek, evenals de andere zones van Bándabou, het bedrijven van een lichte vorm van landbouw en veeteelt als hobby, steeds meer voorkomt.

Het in percentage uitdrukken van de vrijetijdsactiviteiten in de zone Pannekoek is echter moeilijk gebleken. Gezien omstandigheden omschreven in het voorgaande, zal dit wel aan de lage kant liggen.

5.5. Schoolparticipatie

Schoolparticipatie van 6 t/m 14 jarigen is overal op Curaçao erg hoog tot bijna volledig. De schoolparticipatie van 15 t/m 19 jarigen is over heel Curaçao minder, maar is al sinds vele jaren stijgende. Voor de zone Pannekoek geldt dit echter niet voor wat betreft de leeftijdsgroep van 15 t/m 19 jarigen. Hierbij is namelijk eerder sprake van een daling van 73,3% naar 71,4% in de periode 1992-2001. Het percentage van 71,4% ligt bovendien substantieel lager dan gemiddelde van 81,5% voor geheel Curaçao in 2001. Voor wat betreft de schoolparticipatie van 0-3 jarigen zijn geen cijfers beschikbaar voor wat betreft 1992. Census 2001 echter geeft hierbij een totaal van 40% voor Pannekoek. Vergeleken met het landelijk gemiddelde van 35,2% en 42,4% voor respectievelijk 1992 en 2001, is dit positief te noemen.

Schoolparticipatie 15 t/m 19 jarigen (percentage)

	Census 1992	Census 2001
Pannekoek	73,3%	71,4%
Totaal Curaçao	72,5%	81,5%

Census 1992 en 2001 geven aan dat het aandeel van 13-14-15 jarigen in het basisonderwijs voor geheel Curaçao aan het dalen is. Deze positieve ontwikkeling voor wat betreft het zittenblijversprobleem blijkt ook uit de cijfers van de Buurtmonitorwijken.

Voor de zone Pannekoek zijn noch voor 1992 en noch voor 2001 censuscijfers voor wat betreft het zittenblijven in het basisonderwijs beschikbaar. De nodige voorzichtigheid in acht genomen, kan echter gesteld worden dat deze gegevens niet erg veel van die van de rest van Bándabou zullen verschillen. Immers de kinderen groeien op onder vrijwel dezelfde sociaal-culturele omstandigheden die al vele jaren niet veranderd zijn en krijgen les in ongeveer hetzelfde onderwijsmilieu. De kinderen van Pannekoek gaan namelijk voornamelijk naar de Kolegio Don Sarto in Soto, waar ook kinderen van de zones Westpunt, Lagun, Leliën, Tera Pretu en Soto naar school gaan. In dit kader geldt hierbij het gemiddelde van Bándabou voor 2001, dat op 22,8% uitkomt als vergelijkingsmateriaal. Het landelijk gemiddelde was in datzelfde jaar 19,2%.

Aandeel 13-14-15 jarigen in het basisonderwijs (Zittenblijversproblematiek)

	Census 1992	Census 2001
Pannekoek	--	--
Totaal Curaçao	26,2%	19,2%

Tot een tijd terug gold ook voor de Kolegio Don Sarto in Soto, evenals voor de meeste andere scholen in Bándabou, dat de aandacht van de ouders voor de vorderingen van hun kinderen op school, veel te wensen overliet. Echter, uit informatie verkregen uit

onderwijskringen in Soto, is gebleken dat door inspanningen van de Directie van de school, hierin verbetering is getreden en dat de informatieavond aan het begin van het schooljaar alsook de ouderavonden bevredigend worden bezocht. Dit geldt ook voor de zone Pannekoek.

Voor wat betreft het drop-out-percentage in Pannekoek zijn geen censuscijfers beschikbaar voor 2001. Het gemiddelde voor Bándabou was in dat jaar 44,3%, terwijl Tera Cora met 32% hierbij het laagste dropout-gemiddelde had. Het landelijk gemiddelde was toen 45,2%.

Er zijn geen gronden aanwijsbaar die aantonen dat de situatie in deze anders ligt in de zone Pannekoek. Eerder kan in principe worden aangenomen dat zone Pannekoek ook een hoog percentage drop-outs heeft. Vooral ook vanwege de grote tekortkomingen die het Funderend onderwijsexperiment heeft getoond.

Uit betrouwbare informatie verkregen uit onderwijskringen in Bándabou kan geconcludeerd worden dat de resultaten van het uiterst kleine aantal leerlingen uit Pannekoek in het Voortgezet Onderwijs positief te noemen zijn.

Hoog en laagopgeleiden

Hierbij wordt gekeken naar het aantal bewoners met een hoge opleiding ten opzichte van 100 bewoners met een lage opleiding. Uiteraard valt een hoog cijfer hoogopgeleiden, positief uit voor de ontwikkelingsstatus van de betrokken zone.

In 1992 was het hoogopgeleidencijfer voor Pannekoek 12,8 punten. In 2001 was dit 19,3. Wij zien dus een stijging van 6,5 punten. Vergeleken met het gemiddelde van 38,3 punten voor Curaçao in 2001, valt het hoogopgeleidencijfer van 19,3 voor Pannekoek toch wel erg laag uit.

Zijvleugel Kolegio Don Sarto

6. Leefbaarheid

6.1 Leefklimaat

In de 12 bestudeerde buurtmonitorwijken is ook geprobeerd het oordeel van de bewoners te meten voor wat betreft de “sfeer” (het leefklimaat) en de “sociale integratie” in hun omgeving. In de wijken van de buurtmonitor van 2007 zijn de mensen voor bijna 80% positief over zowel de sfeer en de sociale integraliteit van hun wijk. Onder sociale integraliteit wordt verstaan, de graad van saamhorigheidsgevoel, samenlevingszin en samenwerkingszin binnen een gemeenschap.

Uit gesprekken met ongeveer 25 respondenten, waarvan een 12-tal sleutelinformanten, is gebleken dat de bewoners van Pannekoek zich in vergaande mate positief uiten over het leefklimaat in hun zone. In het algemeen bevestigt men deze mening met opmerkingen als: De mensen leven goed met elkaar en er bestaat nog veel sociaal contact tussen de mensen, vooral tussen familieleden en vrienden. Burenruzies vormen grote uitzonderingen en er zijn geen lastige hangjongeren of drugsverslaafden in de wijk.

Diefstal en inbraak komen sporadisch voor. Dit ook vanwege het feit dat men traditiegetrouw voor elkaar oplet wanneer dit nodig blijkt. Een mannelijke informant van middelbare leeftijd merkte het volgende hierover op: “Hier in Pannekoek leven wij rustig en zonder angst in een schone wijk, een schone lucht en het gezang van de vogels”. Hij merkte hierna echter meteen op: “Het kan hier echter ook goed saai zijn, primu”.

In het algemeen kan gesteld worden dat er in de zone Pannekoek nog steeds sprake is van een voelbare mate van sociale integriteit en sociale coherentie, hoewel menige oudere van mening is dat dit snel aan het veranderen is. Een bejaarde mevrouw merkte het volgende hierover: “Vroeger hoefde je geen zorgen te maken over wat je de volgende dag zou eten. Altijd was er iemand die te hulp schoot. Tegenwoordig zien zelfs familieleden je van honger sterven en ze kijken niet eens om”. Een drietal wat jongere aanwezigen waren het helemaal niet eens met de beweringen van grootmoeder Machi.

6.2. Sociaal Kapitaal

Met “Sociaal kapitaal” wordt aangeduid de sociale netwerken en de wederkerigheid van contacten tussen mensen (vrienden, burens maar ook vreemden) alsook het onderlinge vertrouwen dat daaruit voortvloeit.

Één van de aspecten van “sociaal kapitaal” is dus het “vertrouwen” in de mensen in je omgeving. De mate van vertrouwen is o.a. belangrijk voor de capaciteit van een collectiviteit om aan de verbetering van hun eigen leef- en woonklimaat te werken.

Mate van vertrouwen

Als indicatoren voor dit vertrouwen zijn 4 verschillende ‘soorten’ vertrouwen in de buurtmonitor gemeten. Het zijn:

- a. graad van vertrouwen in “voor het individu belangrijke” anderen, d.w.z. vertrouwen in mensen zoals je naaste burens, je huisarts en je collega’s.

- b. graad van vertrouwen in “willekeurige anderen”, d.w.z. vertrouwen in bijvoorbeeld willekeurige jongelui of ouderen in je omgeving.
- c. graad van vertrouwen in “vertegenwoordigers van maatschappelijke instituties die actief zijn in je omgeving, zoals de wijkleiders, politici, religieuze leiders of een politieagent in de wijk.
- d. graad van algehele vertrouwen in anderen, d.w.z. de mate van vertrouwen in al de eerder genoemde categorieën van mensen in de omgeving van de respondent.

De hierna gepresenteerde percentages geven steeds aan het aandeel van hoofden van huishoudens die vertrouwen hebben in de verschillende categorieën van andere mensen in hun omgeving voor de 12 onderzochte aandachtswijken.

Voor de zone Pannekoek is het moeilijk gebleken een duidelijk beeld in deze te krijgen van de verschillende respondenten. De meningen waren opvallend verschillend en soms zelfs tegenstrijdig met antwoorden op andere vragen. Een aantal gaf ook blijk de inhoudelijkheid van de vraag niet geheel te begrijpen. De bevindingen hierbij kunnen dan ook moeilijk met percentagecijfers worden aangeduid. In dit kader is het verwoorden van de verkregen indruk in omschrijvingvorm meer op zijn plaats.

	% Vertrouwen in “voor individu belangrijke anderen”	% Vertrouwen in “willekeurige anderen”	% Vertrouwen in vertegenwoordigers van maatschappelijke Instituties	% Algehele vertrouwen in anderen
Pannekoek	positief	mindere mate	middelmatig	mindere mate

6.3. Huisvesting

Op Curaçao is het grootste deel van de woningvoorraad eigendomswoningen. De verhouding tussen huur en eigendom op Curaçao is ongeveer 1 huurwoning op 2 eigendomswoningen.

In zone Pannekoek is deze verhouding opmerkelijk hoger in het voordeel van de eigendomswoningen, namelijk 1 huurwoning op 10 eigendomswoningen in 1992. In 2001 liep deze verhouding ten voordele van de eigendomswoningen zelfs hoger op. De CBS-census noteerde toen namelijk een totaal van slechts 1 huurwoning op 20 eigendomswoningen. Uit genoemde cijfers blijkt tevens dat het aantal eigendomswoningen substantieel en gestaag blijft stijgen ten opzichte van de huurwoningen in de periode 1992-2001.

Aantal huurwoningen per 100 eigendomswoningen

	Census 1992	Census 2001
Pannekoek	10	5
Curaçao	44	44

Volgens Census 1992 was er op elke 100 woningen 4,2 woningen in slechte staat in de zone Pannekoek. In 2001 was dit 5,1 slechte woningen op elk 100. Een uiterst lichte groei dus voor wat betreft de woningen in slechte staat. Opvallend is dat op landsniveau gedurende dezelfde periode het aantal woningen in slechte staat juist is afgenomen, hetgeen uit onderstaand tabel blijkt. Volledigheidshalve dient te worden opgemerkt dat in 2001 het aantal bewoonde woningen in Pannekoek 98 bedroeg.

Meerdere ritten door de Zone hebben echter geen huizen in daadwerkelijke slechte staat opgeleverd. Het overgrote deel van de huizen lijken momenteel in onderhouden staat. Wel zijn er verschillende erven waarop een vervallen oud huis staat met schuin daarachter een nieuwer en onderhouden huis. Deze situatie is het gevolg van een volksgeloof dat vroeger in alle buitendistricten heeft bestaan en nog steeds meer dan in andere zones zichtbaar is in Pannekoek. Volgens genoemd (bij)geloof gaat het oudste lid in de familie dood, wanneer het oude ouderlijk huis wordt afgebroken.

Percentage woningen in slechte staat in Pannekoek

	Census 1992	Census 2001
Pannekoek	4,2	5,1
Curaçao	8,3	5,4

Vervallen ouderlijk huis met nieuwe woning op de achtergrond

6.4. Infrastructuur

De zone Pannekoek heeft één hoofdweg die over de hele lengte van de zone loopt. Deze weg heeft twee namen die elk een deel van de weg dekken: De Kaminda Mónica Kapel-Matheeuw en de Kaminda Serapio A. Pinedo. Deze lange weg is in goede staat. Daarnaast zijn er twee zijwegen die respectievelijk naar Ascension en Dokterstuin leiden. Beide wegen zijn in acceptabele tot goede staat. Er is een derde (doodlopende) zijweg in noordelijke richting die ook een acceptabele is. Al deze wegen zijn geasfalteerd.

Voor wat betreft de wijk San Juan aan de zuidkant van de hoofdweg, is er een heel korte zijweg die naar een drietal kleine huizen en een soort openmijn waar diabaas wordt gegraven, leidt. Deze niet verharde weg bevindt zich in slechte staat en heeft geen straatverlichting.

Er is genoeg belichting voor wat betreft de hoofdweg, hoewel het onderhoud ervan te wensen overlaat. Van de andere kant klagen de inwoners erover dat de zijwegen niet genoeg belicht zijn. De straatlantaarns liggen te ver uit elkaar en ook het onderhoud kan beter.

Zone Pannekoek beschikt over één toko, de Toko Pannekoek en één Snack, de San Juan Snack, beide beheerd door Chinezen. Tegenover Landhuis Pannekoek staat de Chinese Restaurant Xia Hua. Aangezien deze restaurant aan de andere kant (zuidkant) van de weg staat, ligt het officieel in de zone Groot Sta. Martha. Voor de inwoner van Pannekoek maakt dit in de praktijk echter weinig uit, omdat het in feite slechts één wegbreedte uit zijn zone ligt. Verder zijn er geen winkels of enige vorm van uitgaansmogelijkheid in Pannekoek. Inkopen worden in Barber, Bou'i Barber, Tera Kòra en in de Stad gedaan. In de San Juan Center is ook een Joe Black Lottery kantoor gevestigd.

Een interessante noot is het feit dat Toko Pannekoek uit een vroeger in de buitendistricten alom bekende raamtoko (Tienda di Bentana) is ontstaan. Hierbij werd een klein zijkamertje van het woonhuis in een eenvoudig verkoopruimte omgezet, waar men aan het raam een klein aantal basisproducten kon kopen. De kleine raamtoko waaruit Toko Pannekoek is voortgekomen stond bekend onder de naam 'Tienda di Chichi', genoemd naar de eigenaar ervan.

De tegenwoordige Toko Pannekoek

Tevens dient te worden gewezen op het feit dat Pannekoek niet over een Buurtcentrum of enig andere vorm van ontmoetingsplaats of faciliteiten voor sportactiviteiten beschikt. Dit geldt ook voor wat betreft onderwijsvoorzieningen en andere faciliteiten zoals o.a. naschoolse opvang, huiswerkbegeleiding en crèches voor o.a. werkende moeders.

Op het terrein van landhuis Pannekoek, beheerd door Stichting Jeugdcentrale Curaçao zijn er faciliteiten voor o.a. volleybal en basketball alsook sociaal-culturele en creatief-expressieve activiteiten. Door het gemis aan o.a. leiders en organisaties, maken de inwoners van Pannekoek hier echter vrijwel geen gebruik van.

6.5. Transport

Het percentage dat de bus neemt naar het werk was 38,7% in 1992. Dit percentage ligt beduidend hoger dan het landelijk gemiddelde van 16,8%. In 2001 blijkt dat dit percentage tot 32,4% is gedaald voor wat betreft Pannekoek. Ook het gemiddelde voor Curaçao toont echter een daling en noteert in dat jaar een totaal van 15,4%.

Het percentage schoolkinderen in zone Pannekoek dat gebruik maakt van schoolbussen was erg hoog in 1992, namelijk 69,5%. In 2001 daalde dit tot 39,2%. Hoewel er hierbij sprake is van een substantiële daling, ligt het percentage van 39,2% voor Pannekoek beduidend hoger dan het gemiddelde van 12,4% voor Curaçao in datzelfde jaar.

De hoge percentages voor Pannekoek hebben waarschijnlijk te maken met het feit dat de zone zelf niet over onderwijsfaciliteiten beschikt, waardoor met men zich naar verder liggende zones en wijken moet verplaatsen. Een andere reden is volgens een informant het feit dat de bustijden zich hiervoor lenen.

De inwoners van Pannekoek hebben weinig klachten over het Openbaar Vervoer. Respondenten merken op dat kleine bussen met grote regelmaat Pannekoek aandoen, terwijl de grote bus om het uur langs gaat. Men is ook tevreden over het aantal bushaltes.

De eerste konvoi (grote bus) vanuit Otrobanda die in de morgenuren richting Lagun gaat, komt om 5.10 u langs, terwijl de eerste bus richting Stad om 5.45 u langs rijdt. De laatste bus vanuit de Stad komt om 22.00 u langs, terwijl de laatste bus richting Stad om 23.00 u langs gaat.

Uiteraard is daar ook het eigen vervoersmiddel. Het overgrote deel van de huishoudens van de zone Pannekoek had in 2001 een eigen auto; namelijk 85% tegen een gemiddelde van 101% voor Curacao.

6.6. Veiligheid in Pannekoek

Bij vormen van onveiligheid op wijkniveau wordt gedacht aan zaken als: criminaliteit en vandalisme, verkeersoverlast, overlast door (hang) jongeren, verlichting en donkere gebieden in de wijken. Zoals de bewoners zelf aangeven geeft een schone wijk ook een veilig gevoel.

Voor wat betreft het aspect criminaliteit in Pannekoek zijn de buurtbewoners positief. Een

aantal zelfs erg positief. De eerste groep merkt op dat sporadisch kleine diefstallen voorkomen, bijvoorbeeld geitendiefstal. De tweede groep heeft de volgende mening: “Pannekoek kent in het geheel geen criminaliteit. Misschien komen kleine inbraken wel eens voor, doch sinds heugenis heeft er geen enkel geval van zwaardere criminaliteit plaats gevonden. Wij voelen ons veilig in ons huis en op straat. Schijnbaar hebben Inbrekers uit andere wijken (hierbij worden namen genoemd) de weg naar Pannekoek nog niet gevonden”. Anderen zijn weer van mening dat de tijden veranderd zijn en dat je niet meer zoals vroeger, alles en iedereen kan vertrouwen.

In ieder geval ligt het voor de hand dat de criminaliteit geen probleem van gewicht vormt in Pannekoek. Dit heeft o.a. te maken met het feit dat het een erg kleine gemeenschap betreft, bestaande uit een aantal grootfamilies. Deze realiteit vormt een vruchtbare voedingsbodem voor een zekere graad van sociale controle. Er bestaat bovendien nog een zekere graad van socialiteitzin in de zone, hetgeen het respect voor anderen en het eigendom van anderen zeker ten goede komt.

Vandalisme, overlast door (hang)jongeren en drugsverslaving komen vrijwel niet voor, terwijl er niet echt gesproken kan worden van verkeersoverlast, omdat er in feite weinig verkeer langs komt. Wel is er sprake van hard rijdende auto's op de hoofdweg. Dit vooral in de weekeinden wanneer een groot aantal auto's uit andere zones heen en weer naar de baai rijden.

Verder hebben meerdere ritten door Pannekoek bewezen dat deze zone aan de eisen van een schoon gebied voldoet. Hoewel door de gestadige regenval van de laatste tijd en aantal erven begroeid zijn, kom je vrijwel geen erven tegen met opgehoopt vuil. Er zijn tevens geen illegale vuilnisstortplaatsen in deze zone ontdekt. Gelijk de meeste zones van Bándabou kom je met tussenpozen frisdrank- en bier flessen alsook kartonnen doosjes en kleine plastic zakken tegen langs de hoofdweg, die waarschijnlijk uit de ramen van langs rijdende auto's zijn gegooid. Echter kan niet gesproken worden van daadwerkelijke vervuiling.

6.7. Gezondheid in de wijk

Gezondheidsverschillen hebben volgens de literatuur te maken met de socio-economische positie van mensen, met hun gezondheidscultuur, hun huisvestingssituatie, hun opleidingsniveau en met het wel of niet hebben van werk. Een uiterst belangrijk aspect hierbij is ook hun cultureel niveau, dat bepaald wordt door de status van hun normenpakket. Deze verschillende factoren beïnvloeden elkaar, terwijl het wetenschappelijk moeilijk te bewijzen is welke invloedsfactoren het meest van belang zijn door de ingewikkelde samenhang.

Respondenten van de meeste andere zones van Bándabou zijn van mening dat hun wijken een gezonde zone vormen. Men baseert dit dan op opmerkingen als: “Wij kennen niet veel mensen die ziek zijn en wij van Bándabou eten gezonder. Bovendien leven wij in een gezonder milieu en ook leiden een rustiger leven leiden”.

Feit is dat opgesomde realiteiten van (positieve) invloed zijn op de gezondheid van de mens. Zij zijn echter niet steekhoudend genoeg om op basis daarvan te stellen dat een wijk of zone als gezond kan worden bestempeld. Of de mensen van Bándabou echt gezond eten, is bovendien een vraag. Het is immers algemeen bekend dat de 'kuminda kriyoyo' vooral in de buitendistricten erg vet is, terwijl het vette Chineze eten steeds meer terrein wint in Bándabou.

Van de tien ondervraagden gaven negen te kennen geen enkele notie hiervan te hebben, terwijl één respondent naar de gezondheidsinstituten in Bándabou verwees.

Twee punten vallen hierbij echter op: Meer dan in de zones van het eerste en tweede district, worden de Ouden van Dagen in Bándabou traditioneel met liefde thuis verzorgd, hetgeen een positieve invloed op hun gezondheid kan hebben. Hierbij dient te worden meegenomen het goede werk dat de Stichting Thuiszorg Bándabou (Siberie k. 10-11), die in Pannekoek vertegenwoordigd wordt door de 'Sentro di Aktivitat 60+ Zr. Astrid Gregorio' te Pannekoek.

De activiteiten van genoemd Activiteitencentrum zijn gebaseerd op de volgende doelstelling: Het creëren van een activiteitenaanbod voor 60-plussers, dat aansluit bij de behoefte van de ouderen in het algemeen en van eenzame ouderen van Bándabou in het bijzonder. De Stichting Thuiszorg Bándabou maakt zich momenteel echter zorgen over de doorgang van dit waardevolle project dat door de AMFO wordt gefinancierd. Binnenkort houdt de AMFO namelijk op te bestaan, terwijl nog geen reactie zijdens de Overheid is ontvangen op meerdere schrijven betreffende de gerezen financieringscomplicaties. Tevens is gebleken dat het gebruik van geneeskrachtige planten, hoewel minder dan vroeger, nog steeds voorkomt in Pannekoek. Hierbij is momenteel vooral de geneeskrachtige Noni-vrucht populair. Dit duidt op een stukje positieve gezondheidscultuur.

Activiteitencentrum Zr. Astrid Gregorio

De geneeskrachtige Noni-vrucht

Feit blijkt dat het komen tot betrouwbare conclusies over het onderwerp Gezondheid, de beschikking over cijfers afkomstig van officiële gezondheidsinstituten vereist. Dit maakt

een nader onderzoek op dit gebied noodzakelijk.

De ‘gezonde wijken’ benadering is gebaseerd op de uitgaansgedachte, dat actieve deelname van de mensen, bijdraagt aan hun persoonlijke ontwikkeling en aan het versterken van beoordeling- en beslissingvermogens, die op hun beurt weer de intermenselijke relatie positief beïnvloeden.

In dit opzicht scoort Pannekoek per definitie laag, aangezien er in feite vrijwel geen sprake is van enige vorm van daadwerkelijk collectieve actieve en passieve deelname’ aan o.a. sociaal-culturele en sportactiviteiten. Zoals in het overgrote deel van de andere zones van Bándabou heerst echter ook hier de resten van een historisch-culturele socialiteitszin, die de intermenselijke relatie positief beïnvloedt.

Buiten de ‘Activiteiten Centrum Zr. Astrid Girigori’ kent Pannekoek geen andere vormen van medische instellingen in de eigen zone. In dit kader zijn de inwoners van Pannekoek, voor wat betreft de gezondheidszorg, in eerste instantie gewezen op de wijken Barber, Siberie, Soto en Tera Cora. Voor de gezondheidszorg van baby’s en peuters kan men terecht bij de ‘Departamentu di Salu Hubenil’ gehuisvest in de Dokterskamer Soto. Voor apotheek-faciliteiten moet men naar Barber of richting Stad. De dichtstbijzijnde apotheken hierbij zijn in Groot Piscadera, Sta. Maria en de Savaan.

Voor PP-kaarten en andere diensten op het gebied van de gezondheidszorg (incl. ouderen-activiteiten en de thuiszorg) kan men terecht bij het wijkkantoor van de Ministerie Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn’ in Dokterstuin.

Naam Dokter	Adres	Telefoon
CUMMINS, H.	SENTRO MÉDIKO BARBER	864-1658
JANGA, D.M.E.	SIBERIE KAVEL 9	864-9099
LUCASIUS, V.O.	DOKTERSKAMER SOTO	864-1690
SOMMER, M.K.F.	KAYA POPO ROYER 80	864-3336
SPONG, R.	SIBERIE 10-11	864-8700
TWEED, R.W.E.	TERA CORA / SENTRO MEDIKO BARBER	864-8079

Dokterskamer Soto

7. Sociale kaart van de wijk

Voor wat betreft de 'Sociale Kaart', wordt meestal gekeken naar een beschrijving van de voorzieningen op wijkniveau en de voorzieningen die de wijk met andere wijken moet delen. Een en ander omvat meestal de aanwezigheid van de volgende voorzieningen of faciliteiten: Medisch Centrum/huisarts, apotheek, ouderenvoorzieningen, buurtcentrum, sportfaciliteiten, voorzieningen voor jongeren, bibliotheek, wijkverenigingen, scholen, winkelvoorzieningen, transport en kerken.

Zone Pannekoek heeft zelf heel weinig faciliteiten en is in dit opzicht aangewezen op verschillende andere zones/wijken, in het bijzonder Soto, Barber en Tera Cora. Hierover is in het voorgaande reeds uitgebreid. Het onderstaande dient dan ook meer als een puntsgewijze structuuroverzicht gezien te worden.

7.1. Voorzieningen/Faciliteiten

- *Ministerie Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn*
Voor de diensten van de 'Ministerie Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn', is Pannekoek aangewezen op het wijkkantoor te Dokterstuin.
Tel: 864.3301 / 864.0256.
- *Medisch Centrum/Huisarts*
Pannekoek is ingedeeld bij een viertal Medische Centra, te weten: Barber, Soto, Tera Cora en Siberie. Departamentu Salú Hubenil gevestigd in Dokterskamer Soto, tel: 864.3160.
- *Buurtcentrum:*
Pannekoek beschikt niet over een Buurtcentrum of enige andere vorm van sociaal-culturele ontmoetingsplaats of sportfaciliteit voor jongeren noch voor ouderen. Wel zijn daar de faciliteiten van de Stichting Jeugdcentrale Curaçao bij landhuis Pannekoek. Door omstandigheden die in het voortgaande reeds zijn genoemd, maken de bewoners van Pannekoek hier echter geen gebruik van.
- *Bibliotheek:*
Pannekoek noch Soto hebben de beschikking over een bibliotheek. Bovendien doet de Bibliobus (Bùs di Buki) van de Openbare Bibliotheek geen van beide zones aan.
- *Scholen:*
Pannekoek heeft nooit enige vorm van onderwijsinstelling gekend. De kinderen gaan van oudsher in Soto, Barber en Tera Cora naar school. Tegenwoordig ook in het eerste en tweede district. Het Voortgezet Onderwijs wordt vooral in Barber gevolgd.
- *Wijkverenigingen:*
Naar zover is gebleken beschikt Pannekoek over geen enkele (actieve)

wijkvereniging. Bij de Plataforma Bándabou zijn ook geen organisaties van deze zone ingeschreven. Een uitzondering hierop vormt de 'Sentro 60+ Zr. Astrid Gregorio met adres Pannekoek # 86. Tel: 864.8077 / 864.8387.

- *Winkelvoorzieningen:*
In dit opzicht beschikt Pannekoek over slechts een Toko en een Snack. Winkels zijn er niet. Voor faciliteiten als een bank, benzinepomp, apotheek, tire service e.d. is de wijk Barber het meest voor de hand liggend. Voor brood kan men echter terecht in de eigen zone bij Toko Pannekoek, die over een eigen kleine broodmachine beschikt.
- *Transport:*
Voor wat betreft transport wordt in Pannekoek gebruik gemaakt van het publieke transport, kleine bussen en personenwagens. Transport vormt geen probleem van enig gewicht in Pannekoek.
- *Kerken:*
Zone Pannekoek heeft geen eigen katholieke kerk. Men gaat vooral in Soto naar de kerk. In mindere mate ook in Barber. Wel staat er zoals in het voorgaande reeds opgemerkt, een kerkgebouwtje van de Jehova Getuigen genaamd Salon de Reino. De kerkdiensten in Soto zijn om 6 uur op zaterdagavond en zondagmorgen om 7 en 10 uur. In Barber op zaterdagavond 7 uur en zondagmorgen om respectievelijk 7 en 9 uur.

De Kerk van Soto

8. Wijkontwikkeling

8.1. Stand van zaken

Fysieke Infrastructuur

In de zone Pannekoek zijn de laatste decennia geen activiteiten van enig belang op het gebied van de fysieke infrastructuur ontplooid. Met uitzondering van het feit dat hier en daar een stukje weg is geasfalteerd en gerestaureerd.

Noemenswaardig is het feit dat de laatste jaren in deze zone een aantal huizen zijn gebouwd die opvallen vanwege hun moderne constructie. Tevens is getracht een soort vliedertuin annex Restaurant als (toeristisch) attractie op te zetten. Dit project is echter binnen korte tijd jammerlijk mislukt.

Verder kent Pannekoek evenals de rest van Bándabou geen woningnood. Bovendien maken de woningen waarvan het overgrote deel eigendomswohnungen zijn, een onderhouden indruk.

Gebouw voormalig vlinderproject

Sociaal-culturele ontwikkeling

Het ontbreken van elke vorm van sociaal-culturele infrastructuur, sociaal-culturele en sportorganisaties alsook leiders en vrijwilligers, heeft tot gevolg dat er een complete stilstand heerst voor wat betreft het ontwikkelingsproces op de betrokken gebieden; een realiteit die de geestelijke ontwikkeling zeker niet ten goede komt

8.2. Wensen en Behoeften

Er bestaat een wezenlijk verschil tussen de begrippen Wensen en Behoeften. In het kader van het onderhavige onderwerp, zal in het navolgende een uiterst summiere uiteenzetting worden gegeven van beide begrippen, hetgeen van invloed zal zijn bij de invulling van de verschillende punten die respectievelijk onder beide begrippen vallen.

Het begrip ‘Wensen’: Een bewust verlangen naar al of niet te verkrijgen, te verwezenlijken of te verbeteren zaken (online encyclopedie).

Het begrip ‘Behoeften’: De som van sociale, socio-economische, fysieke en psychologische elementen die voor het welzijn, het bestaan en overleving van het individu of gemeenschap nodig zijn (online encyclopedie).

Uit bovenomschreven begrippen blijkt duidelijk dat het begrip ‘Behoeftte’ een diepere dimensie kent. Met dien verstande dat het opstellen van een realistische lijst van ‘behoeften’ de beschikking over meer concrete en specifieke gegevens vereist, waarover de niet ingewijde meestal niet beschikt. In het licht van deze uitgangsgedachte nu, dient de hierna volgende verdeling bekeken te worden.

Wensen

De bewoners van de Zone Pannekoek formuleren hun wensen als volgt:

1. Een beter onderhoud van de straatverlichting en verkorting van de afstand tussen de straatlantaarns op de tussenwegen;
2. Een klein aantal wijkbewoners zou graag enige vorm van ontspanningsmogelijkheden voor jong en oud zien in de zone. Men beseft echter dat dit een moeilijke zaak is gezien de uiterste kleinschaligheid van de buurt;
3. Men is tevreden over het publieke transport, doch echter niet over het feit dat de bushaltes niet overdekt zijn. Door de vele regenval van de laatste tijd zijn een aantal van deze haltes zelfs bijna in de struiken terecht gekomen;
4. Een aantal jongeren klagen over het tekort aan werkgelegenheid.

Behoeften

De behoeften van zone Pannekoek komen in grote lijnen overeen met die van geheel Bándabou. Dit ligt voor de hand omdat Bándabou in feite een streektotaliteit vertegenwoordigt waar de infrastructurele, sociaal-culturele en socio-economische realiteit in hoge mate overeenkomen. Voor wat betreft Pannekoek kunnen deze behoeften als volgt worden geformuleerd:

1. De socio-conomische situatie van Pannekoek baart zorgen en verdient aandacht. De werkloosheidscijfers van 2001 (paragraaf 4.4.) en de inkomensverdeling (paragraaf 4.2.) wijzen dit uit;

-
2. Ook het onderwijs verdient aandacht. Het creëren van de mogelijkheid tot naschoolse opvang en crèche-activiteiten alsook huiswerkbegeleiding houdt een grote stap in de goede richting in. (paragraaf 5.5.). Feit is echter dat dit een moeilijke zaak blijft, gezien het kleinschalige inwonertal van de zone.
In dit kader dient ook rekening te worden gehouden met het feit dat een van de redenen voor de minder goede onderwijsresultaten in Bándabou van sociaal-culturele aard is. In onderwijskringen in Bándabou is men namelijk in het algemeen van mening dat in een groot deel van de plaatselijke gezinnen (het sociaal-culturele milieus waarin het kind opgroeit), de vereiste steun aan het kind voor wat betreft diens leerprestaties, ontbreekt; met dien verstande dat de aandacht van de ouders voor de vorderingen van hun kinderen op school, erg veel te wensen overlaat.
 3. Het scheppen van de mogelijkheid tot de beleving van sport en culturele activiteiten, het volgen van cursussen algemene vorming in al diens aspecten alsook het doen van vrijwilligerswerk, dient ook als aandachtgebied beschouwd te worden. Ook dit blijft echter een moeilijke zaak vanwege het ontbreken van de nodige infrastructuur, doch vooral ook door een vergevorderde conformistische houding en het hieruit voortvloeiende gemis aan proactiviteit.

Algemene Opmerking

In het voorgaande is meerdere malen gewezen op de kleinschaligheid van de zone Pannekoek, hetgeen de beschikking over verschillende faciliteiten en voorzieningen, soms van essentiële aard, onmogelijk maakt. Dit is echter een feit bij verschillende zones/wijken in Bándabou.

Een mogelijk alternatief hierbij is het clusteren van verschillende aangrenzende Zones op sociaal, cultureel en sportgebied middels de creatie van een Overkoepelend Orgaan, dat zorg draagt voor een zo efficiënt mogelijk gebruik van de aanwezige infrastructuur en waar nodig de uitbreiding hiervan. Een basisvereiste hierbij is de beschikking over professionele krachten en de benodigde fondsen.

8.3. Profiel

Profiel zone Pannekoek (oppervlakte 1403 ha)

	Curaçao 1992	Curaçao 2001	Pannekoek 1992	Pannekoek 2001
Bevolking	144097	130627	357	308
Sexratio	111	116	101	104
Jongeren % (0-14 jaar)	25.9	23.6	19	22
Personen 15-65 jaar	66	65.6	67	64
Ouderen %	8.1	10.8	14	14
Katholieken %	81.3	80.1	84	88
Onkerkelijk %	5.1	4.6	5,9	1,9
Papiamentstalige Huishoud %	83.3	80.8	94	94
Allochtonen %	12.5	15.8	3,1	7,8
Vertrekplannen %	onbekend	6.2	--	1,3
Tienermoeders %	7.0	7.3	--	--
Opleidingsniveau	23.1	38.3	12,8	19,3
Schoolparticip. 15-19 j. %	72.5	81.5	73,3	71,4
Schoolparticip. 0-3 j. %	35.2	42.4	--	40,0
13t/m15 j. op basisschool %	26.2	19.2	--	--
Drop out % (jeugd)	45.3	45.2	18,4	--
Analfabeten %	3.9	3.6	3,8	9,3
Schoolbussers %	11.4	12.4	69,5	39,2
Gem. Inkomen werkende	2273 (*)	2646	1747 (*)	2131
Gem. huishoudinkomen	3451 (*)	3701	3076(*)	3154
Werkloos %	16.9	15.8	14,4	18,2
Jeugdwerkloosheid %	32.7	33.7	30,3	--
Langdurig werkloos %	onbekend	49.1	--	37,5
Economische afhankelijkheid	179	182	161	185

(*) Geïnfleerde inkomen werkende 1992 (inflatie '92-2001 = 24.6%)

Profiel zone Pannekoek (oppervlakte 1403 ha)

	Curaçao 1992	Curaçao 2001	Pannekoek 1992	Pannekoek 2001
% tijdelijke baan	26.3	20.7	34,6	26,9
Tijdelijke baan - vaste baan ratio	35.8	26.2	52,9	36,8
% werkgevers	7.7	9.2	3,6	10,2
% losse jobs	10.3	7.4	12,4	6,5
% onderstandtrekkers	6.3	8.2	5,6	7,9
% met bus naar werk	16.8	15.4	38,7	32,4
Groei/afname met bus naar werk	--	-1.4	--	-6,3
Aantal bewoonde woningen /km²	43161	--	10	--
Gemiddelde woonbezetting	3.5	3.0	3,8	3,1
Oppervlakte woning	125.9	--	136,4	--
Leegstand per 100 bewoonbare	8	--	12	--
% slechte woningen	8.3	5.4	4,2	5,1
Aantal huur per 100 eigendomswoning	44	44	10	5
Gemiddelde huurprijs	364	475	--	--
Huishoudinkomen huurders huurwoningen	--	3001.3	--	--
Aanwezigheid score basisvoorzieningen	5.8	5.8	5,7	5,8
Aanwezigheid score luxe voorzieningen	--	6.0	--	5,1
% autobezit per 100 HH	102	101	104	85
% vrouwelijke hoofd HH	34.7	39.6	32,6	31,6
% meergezins HH	9.6	8.0	12,6	11,2
% éénouder met kinderen < 18 jaar	10.5	7.8	--	--
% eenpersoonshuishoudens	15.7	20.7	14,7	24,5

Belangrijke resultaten zone Pannekoek: Periode 1992 en 2001 (e.a.)

- Heel kleine en afnemende gemeenschap (aantal 308 / afname 13,7%)
- Een uiterst minimum aan sociaal-culturele en sportactiviteiten;
- Hoog percentage autochtonen;
- Hoog percentage katholieken en zeer klein percentage onkerkelijken;
- Hoog percentage eigendomswoningen;
- Lichte daling gemiddelde huishoudgrootte;
- Lichte daling doch hoog percentage vrouwelijk hoofd HH;
- Lage en lichte stijging sexratio sinds 1992;
- Lichte daling en relatief lage 'vergrijzing';
- Lage deelname aan uitgaansleven;
- Lichte stijging doch lage opleidingsniveau;
- Groeiend en hoog percentage analfabetisme;
- Groeiend percentage onderstandtrekkers;
- Relatief lage gemiddelde inkomen per werkende;
- Relatief lage gemiddelde huishoudinkomen;
- Groeiend en hoog percentage werkloosheid;
- Sterke groei economische afhankelijkheid;

Dankwoord

Het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn wil hier een woord van dank uitspreken aan eenieder die op welke wijze dan ook een bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van dit buurtprofiel. De bijdrage van de wijkvertegenwoordigers zijn in deze van onschatbare waarde geweest.

In het bijzonder gaat onze dank uit naar:

De Bewoners van de Zone Pannekoek

Mw. Rovenska Tielman

Mw. Ayshel Maria

Mw. Rugia Gouverneur

Mw. Jasmien Yamanika

Mw. Gera Rodriguez

Mw. Gwendeline Offerman

Dhr. Arthur 'Tuurtje' Maduro

Dhr. Judmar Kwidama

Dhr. Robert Ogenia

Familie Sambre

Bronvermelding (Meest belangrijke)

- W.E. Renkema: Het Curaçaose Plantagebedrijf
- Janga L: De Ontstaansgeschiedenis van onze Wijken
- Dolf Huijgers/Lucky Ezechiëls: Landhuizen van Curaçao en Bonaire
- F.E. Gibbes/N.C. Kenepa/M.A. Scriwanek: De Bewoners van Curaçao.....
- Reda Sosial: Pobreza, Ban Atak'e
- Ursula/ Wallé SKC: Buurtmonitor 2007
- CBS Census 1992 en 2001
- CBS Huishoudens in de Nederlandse Antillen
- CBS Leefsituatie in achterstandsbuurten
- Weeber/Witteveen: o.a. Urgentieplan Buurten
- Weeber L.& I. Witteveen (1991): Futuro di Bándabou
- Rèspèt, Speransa pa un Desaroyo Propio
- De Encyclopedie van de Nederlandse Antillen
- Internet: The Wikipedia Encyclopedia etc

Colofon

Buurtprofiel Pannekoek

Teksten:

Community Curaçao

In opdracht van:

Ministerie SOAW

Foto's:

Community Curaçao

Ariadne Faries

Grafische vormgeving:

Ariadne Faries

Print/Distributie:

Ministerie SOAW

Informatie:

Ministerie SOAW

Sector Familie en Jeugd

Apna gebouw 5e verdieping

Tel: 466 93 43

MINISTERIE VAN
**SOCIALE ONTWIKKELING, ARBEID
EN WELZIJN**